

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Izhaja vsak četrtik in velja s poštnino: ed in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 6 K, pol leta 3 K in za četrt leta 1-50 K. Naročnina za Nemčijo 8 K, za druge izvenavstrijske dežele 8 K. Kdor hoče sam po njega, plača na leto samo 5 K. — Naročnina se pošilja na: Upravništvo „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — List se dopošilja do odpovedi. — Uboje „Katoличnega tiskovnega društva“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo 12 vin. — Uredništvo: Koroska cesta šte. 5. — Rokopis se ne vračajo. — Upravništvo: Koroska cesta šte. 5, sprejemna naročnina, inserate in reklamacije.

Za inserate se plačuje od enostopne pettivrste za enkrat 24 vin., ali kar je isto, 1 kvadratni centimeter prostora stane 16 vin. Za večkratne oglase primeren popust. V oddelku „Mala naznanila“ stane beseda 5 vin. Parte in zahvale vsaka pettivrsta 24 vin., izjave in Poslano 36 vin. — Inserati se sprejemajo do torka opoldne. — Nezaprite reklamacije so poštnine proste.

Cesaričin god.

Parmaska princesinja Zita slavi v petek, dne 27. t. m., prvokrat svoj god kot avstrijska cesarica Zita. Vsi narodi našega cesarstva se veselijo tega dne. Saj je že dolga vrsta let pretekla, da nismo imeli cesarice in da nam ni bila dana priložnost, tudi ob takih prilikah izražati svojih domoljubnih čustev. Se večje pa je naše veselje, ker se lahko ob tej priložnosti poklonimo tako plemeniti, pravični in krščanski gospe, kakor je naša sedanja cesarica Zita.

Cesarica Zita si je v trenutku pridobila srca vseh državljanov. Kjerkoli se prikaže, zagleda ljudstvo mladostno, nežno, ljubeznjivo prikazen, kateri sije že iz oči in z obraza sama dobrota in ljubezen. Njeno obnašanje je skromno, a prijazno, njena obleka priprosta. Že zunanost pridobi vsakega, ki jo vidi in spozna za visoko gospo. A še bolj cenijo narodi njene duševne vrline.

Najlepša njena čednost je ljubezen do ubogih in trpečih. Komaj je zasedla poleg svojega blagega soproga prestol avstrijskih cesaric, začela je v razstipni meri izvrševati svoje prekrasno geslo, ki si ga je izvolila za življenje: Bolj za Vas, kakor za se! Postavila se je na čelo dobredelnim društvom, ki bi naj v sedanjih časih stisk in nadlog lajšala gospe njenih državljanov. Kjer je treba ranjencem pomagati, lačne nasičevati, reveže oblačiti, vdovam in sirotam brisati solze, tam je cesarica Zita zraven s svojo darežljivostjo, s svojo vspodbudo in s svojim varstvom. Okoli njene osebnosti so se strnili dejanja krščanskega usmiljenja v svetel žar, ki ji daje pred narodi lepši in ljubeznjivejši čar nego biseri in zlato njene cesarske in kraljevske krone. Večina zvestih ji državljanov še ni imela sreče, da bi videla in spoznala njeno obličje, toda po njenih dobrih delih so si ustvarili narodi pravilno sliko njene osebnosti, polno milobe in dobrotljivosti.

Cesarica Zita je po svojem družabnem stališču prva in najmenitnejša gospa v naši državi, toda svoje visokosti ne izrablja za to, da bi z njo druge

nadkriljevala, ampak da bi z njo druge osrečevala. Kdor jo pozna, je prevzet in globoko navdušen od njene ljudomilosti in ponižnosti. Nihče ji ni preubog, nihče ne prenizek, da bi se ne zmenila za njegove razmere in bi mu ne kazala svojega sočustvovanja. Kdor je pošten, kdor je zvest in priden državljan, njemu hoče biti cesarica Zita dobra in naklonjena, kakor druga mati. Za to občutijo vsi narodi kot posebno milost božjo in kot veliko srečo, da je v sedanjih časih, ki so po neizmernem mednarodnem sovražstvu in po krvavih bojih tako razburkani, poklical na avstrijski prestol cesarja in cesarico, ki se ne ogibata ljudstva, ampak stopata ljudomilo in ponižno vsak dan med njega, da izvesta njegove želje, vidita njegove solze in čutita njegove težave.

Mir, to želim, tako in enako izjavlja naš plemeniti cesar o vsaki priložnosti. Vsi narodi z globoko hvaležnostjo opazujejo, da se cesar, odkar je zavlada nad Avstrijo, neprenehoma in z vsemi močmi trudi, da bi svojim narodom zopet povrnil mir. In mi vemo, da mu je najboljša opora pri delu za mir njegova soproga, presvetla cesarica Zita. Njeno srce krvavi, ko opazuje grozno klanje na vseh naših frontah, njeno srce se krči žalosti, ko sliši vzdihovanje otrok, žen in starčkov v zaledju. Kot vsaka dobra mati, želi in moli, da bi njeni otroci živeli okoli nje v miru in sreči ter skrbeli za svojo zadovoljnost. Kadarkoli se priredi na Dunaju kakšna mirovna pobožnost, je gotovo tudi cesarica Zita zraven in dunajsko ljudstvo z ginjenostjo pripoveduje, kako se udeležuje takih prireditev s prisrčno pobožnostjo, prikupljivo ponižnostjo in vzgledno priprostostjo.

V veri išče cesarica Zita v sedanjih časih pomoč in moč. V Boga zaupa, nanj zida. Ravno tako kakor njen presvetli soprog, cesar Karel. Še ni izdal nobene javne izjave, v kateri bi javno ne pripoznal, da v vsem računi le na božjo pomoč. Verno ljudstvo, in ogromna večina avstrijskega ljudstva je globokoverna, s hvaležnostjo sprejema vsako versko izpoved svoje cesarske dvojice. Nevidna vez ljubeznim in udanosti postaja med narodi in med habsburškim prestolom z vsakim dnevom krepkejša in trdnjša. Božji blagoslov očividno sodeluje.

Štajerski Slovenci smo kljub obrekovanjem bili vedno zvesti Habsburžanom in taki hočemo tudi ostati. Na višjih mestih nimamo nobenega človeka, ki bi nas v dnevih preskušanj in preganjanj zagovarjal. Toda s posebno zaupnostjo zremo v preblago cesarico Zito. Iz svojih mladostnih let, ko so njene oči tolikokrat gledale lepoto naših Slovenskih gor, ko je hodila po naši rodoviti zemlji, govorila z našim ljudstvom ter gledala njegovu marljivost in vernost, pozna našo zemljo in naše ljudstvo. To dobro ljudstvo, to krásno zemljo izročamo z vso udanostjo v varstvo visoke gospe. Njena naklonjenost naj nam bo vedno ohranjena. Kolikor je na naš bomo vse storili, da ostanemo vredni njenega zaupanja in njene naklonjenosti.

Za to štajerski Slovenci ob prvem godu svoje cesarice molimo in prosimo Boga, da odvrta od nje in njene cesarske družine vsako nesrečo, jo obilno obdaruje s svojim blagoslovom in jo vedno spremlja s svojo milostjo.

Kar se more v srečo šteti,
Večni Bog naj podeli
Karelu in blagi Ziti,
Celi hiši habsburški!

Notranja politika.

Pot do državnega zbora je prosta, odkar je vlada opustila svoj namen, da s § 14 uvede nemški državni jezik, razdeli Češko v češka in nemška okrožja, napravi za poslansko zbornico nov poslovni red ter še uresniči nekatere druge nemške želje. Vsi avstrijski narodi skupaj tvorijo avstrijsko državo, Avstrija je njih vseh domovina, za to imajo vsi pravico, da govore zraven, kadar se naj na novo preuredi Avstrija Torišče za dogovorno in skupno preureditev je državni zbor. Da se je opustila preureditev Avstrije s § 14, torej ni zmaga avstrijskih Slovanov, ampak je zmaga prave avstrijske misli, po kateri ni eden narod več kot drugi, in Nemci niso izgubili notranjepolitične bitke, ampak umaknili so se zopet na edino pravilno pot državnega zbora, ko

wa. Jezdili smo po mlakužasti blatni cesti in rili s težavo med četami, topovi in vozovi. Nepredirna tema nas je že ovijala, ko smo postali pred občestnim drogrom s tablo in napisom: Dombrowa.

Odkazana prenočišča razdeliti pri belem dnevu je malenkost, a skoraj neprestopen plot butanja v gosti temi! Najbolj pomisleka vredno dejstvo je bilo, kar nismo imeli luči, da, riti jedne vžigalice ne več. Jezdarili smo naprej po blatni cesti in budali naokrog, če bi nam vendar zasvetil kak odhod žarek luči. Na levo od ceste je brlela v seljaški bajti medla leščerba. Hrupno smo obsuli borno hišo in zahtevali takoj vstopa. „Pa še taisti počaka, ki iz črešnje pada!“ Ta pregovor se je to noč na nas doobra vdejavil. Tovariši so razbijali po durih in robantili na vse pretege.

Posledica tega rogovilenja je bila, da je še v bajti luč ugasnila in mi smo stali še vedno v dežju. Začel sem jaz z lep in zrival skozi zaprto okno vse rusinske besede ljubeznjivosti in prošnje, ki sem jih znal do tedaj. V veži je nekaj pritajeno zaškrpalo in duri so se odprle.

Pred nami se je pojavilo umazano, starikavo ženšče, še vidno trepetajoče vsled prestanega strahu. Pogledil sem jo z za vsako žensko prikupljivo laskajočo:

„Matko! Matko!“

Plaha mamka je začela pomirjeno kimati, se globoko priklanjati in oddrsala je po ugaslo svetilko. Pri svitu luči nas je spoznala kot avstrijske dobre „pane“ ter nas povedla v izbo.

Izpod pečnjaka je še pritebebil zamršen možič, menda je bil njen mož, in nam poljubljaj kar po

vrsti roke. Toliko smo izbrali iz obeh, da sta pokimavala pri izreku imena: Dombrowa.

Radi bi bili še zvedeli, kje da tiči župan tega sela, ki bi nam razkazal celo nočišče. Vsi svetniki! To je bilo težavno, ker smo ponujali vsi celo kramo rusinskih izrazov, a nobeden ni pogodil rusinske besede župan! No vendar, po dolgovetni mešetariji je izmomišljal starec nam tolikanj potrebni:

„Vujd.“

Vujd torej se naziva prva oseba v selu. Hočeš, nočeš, moraš! Starca smo kratkoma prisilili, da je zlezel v copatam podobno obuvajo in kreval pred nami z leščerbo do samega vujda. Iztaknili smo tega preklicanega velmoža po dolgih ovinkih. Bil je še precej na brihtno prikrojen. Z gorečo tresko nam je razkazal vse bajte, hleve, pode in kolarnice. Sicer borno selo je bilo razsežno in dovolj prostorno za seli polk.

S Franclom sva stopila v temi nazaj ob cesti, da iztakneva kako bolj lično in prostorno hišo za polkovni štab. Dobila sva nekaki vili podobno poslopje, ki je bilo prazno in imelo že tedaj razbite šipe. Ko sva pregledovala in v temi otipovala prazne sobe, se je v bližini svetlo vidno posvetilo in zagrmelo je dvakrat drugo za drugim:

„Bum — bum!“

Ni me kateri strel zlahka tako presenetil in osupnil kot ta. Zobje so nama šklebetnili, zatrepotala sva presenečena, saj je bilo kot dan jasno: Rusi so nam za petami! Že streljajo v naše umikajoče se čete. Zajeli nas bodo vse in pogнали v ledeno Sibirijo! O tem sem bil trenutno prepričan v dno duše.

Priluškovala sva še, bo se še li oglašil odkod

LISTER

Vojni spomini.

(Januš Golec.)

(Dalje.)

Gališko blato je bilo že v mirnih časih nekaj izvanrednega; povspelo se je pa do vrhunca posebnosti, ko je lezlo, cokalo in oralo po njem na tisoče človeških ter živalskih nog in mnogo vozov. V tem blatnem morju leži pogreznjenega in zakopanega nešteto zdravja in mladega življenja. Mislim, da bi se samemu Bogu ne zamerili, ako bi dodjali litanijam vseh svetnikov gorke prošnje: Kuge, lakote, vojske in gališkega blata! Reši nas, o Gospod!

Torej dežiti je začelo prvi dan umlka. Lezli smo nazaj v smeri proti Przemyslu. Kmetiskim ljudem smo se morali, vsi povaljani in upadlih obrazov, usmiliti, ker so nam nudili povsod kruha, mleka, jabolk in pečenega krompirja.

Korakali smo v deževju in blatu po poljskih potih čeli dan. Legal je že gostomegljeni zrak po ravnih, pa nikdo ni znal, kje da se bomo do kože premočeni ustavili in nočili. Za sovražnika se ni nikdo zmenil. Nikdo se ni vprašajoče ozrl: Ali nam sledijo Rusi ali ne? Potihnil je bojni grom in živa duša se ni več zmenila, kaj da počenja po našem odhodu sovražnik.

Že v temničastem mraku so poslali Franclo, nekaj častnikov in mene naprej po cesti, da poskrbimo prenočišče v še dokaj oddaljenem selu Dombro-

ker lahko z drugimi narodi vred preuredijo notranje državne razmere tako, da bodo vsi narodi s take preureditve zadovoljni.

Dne 19. aprila je sprejel cesar nemške politične voditelje ter jim naznanil, da namerava v bližnjem času sklicati državni zbor in da pričakuje od prevladajočih vseh strank, da bodo v sedanjem važnem trenutku edino nastopile za najvišje državne potrebe. Svoj nagovor na nemške voditelje je končal z besedami: „Zanesljivo računam na to, da bo v parlamentarnih razpravah prevladovalo prepričanje, da je potrebno, da složno sodelujejo zastopniki vseh narodov Avstrije in da bodo tako dani pogoji za srečno bodočnost Avstrije. Da bode Vi, gospodje moji, v tem smislu posvetili svoje moči skupni stvari, o tem sem prepričan!“

Splošno je mnenje, da večina nemških poslancev, uvažujoč cesarjeve besede, ne bo v državnem zboru delala nobenih težav in da bo državni zbor lahko zares mirno in dostojno zboroval. Tudi je precej verjetno, da bosta dr. Urban in dr. Baernreiter še nadalje ostala ministra, čeprav drugim strankam ni po volji, da ima nemški nacionalverband kar dva zastopnika v ministrstvu, druge stranke nobenega, mi Jugoslovani pa celo nobenega ministra, ki bi bil mišljenjem Slovenec ali Hrvat ter bi poznal razmere na jugu Avstrije. To se bo moralo še v teku časa spremeniti, kajti pravično bi bilo, da bi bili v tako težkih časih vsi avstrijski narodi v ministrstvu zastopani.

Ker je, kakor smo poročali, tudi poljski minister dr. Bobrzynski odstopil, se vrše sedaj pogajanja, da bi še tudi on ostal v ministrstvu ali da bi vsaj drug Poljak zasedel njegovo mesto.

Državni zbor bo sklican ali za dan 21. ali 30. maja. Samo če bi se med tem že začela mirovna pogajanja, bi se državni zbor ne sestal, znamenje, da se v merodajnih krogih trenutno precej računava z možnostjo mirovnih pogajanj. Ko se bo državni zbor sestal, bo cesar najprej prišel na ustavo. Javnih sej bo imel državni zbor le malo. Pač pa bo izvolil delegacije, v katerih se bo lahko govorilo o vnanji in notranji politiki. Izvolil bo namreč vsakega državljanin, ki se bo lahko prosto govorilo o vseh notranjih razmerah, in ustavni odsek, ki se bo bavil s preureditvijo Avstrije. Vlada namerava predlagati, da se mandati poslancev podaljšajo za tri leta.

Četudi bo začetek le skromen, vendar se veselimo, da bo ljudstvo vsaj v obliki in izmeri, kakor je basu primerno, lahko povedalo svoje želje in svoje pričakovanja.

Ljudska misel na Nemškem.

Nemški cesar in njegovi državniki so uvideli, da se je treba ozirati tudi na časovne razmere. Sedaj ko mora biti vsakdo pripravljen, za demovino trpeti in tudi umreti, ne gre, da bi bile politične pravice med ljudstvo neenako razdeljene. Za to je nemški cesar že ob veliki noči slovesno obljubil Prusom, da bo v pruskem kraljestvu odprl državni zbor vsemu ljudstvu in da bosta v tem smislu gospodarska in poslanska zbornica preurejeni. Toda ni ostal samo pri tem. Sedaj izvemo za nove sklepe nemške vlade, ki kažejo, da vlada v polni meri vpoštevata ljudske žrtve v sedanjih vojski Ljudska misel zmaga.

Leta 1879 je nemška državna zbornica sklenila, da se iz Nemčije izženejo jezuitje in njim sorodni redovniki. Že ponovno je v zadnjem času državna zbornica sklenila, da se ta izjemni zakon odpravi. Vlada tega ni hotela storiti. Toda sedaj razglasa vlada, da je dne 9. aprila nemški zvezni svet odobrila sklepe državne zbornice in da se bodo torej iz Nemčije izgnani redovniki zopet smeli vrniti v domovino ter delovati med svojim ljudstvom.

Drugi izjemni zakon se je nanašal na Poljake, katerim ni bilo dovoljeno, da bi se na svojih zlovo-vanijh posluževali svojega materinega jezika. Rabiti so morali nemščino. To je bila velika krivica, proti kateri so leto za letom ugovarjali poljski in tudi nemški katoliški poslanci. Lansko leto je sklenil državni zbor, naj se ta izjemni zakon odpravi in zdaj je tudi nemški zvezni svet temu pritrnil. Poljaki se hkrati kakor Nemci bojujejo za svojo domovino, za to je bilo nujno potrebno, da se tudi razlika v političnih pravicah odpravi. Ta želja se jim je zaenkrat izpolnila. Imajo še le eno željo, da se tudi takozvani razlastilni zakon odpravi, s katerim se je z denarjem pospeševalo, da se Nemci naseljujejo na poljskem ozemlju.

Po vsem tem je pač samoumevno, da se je tudi v Avstriji temeljito zaokrenila notranja politika in da je vlada opustila misel, delati postavbe, ki bi bile dobrodošle samo Nemcem, v drugih narodih pa bi ustvarile trajno nezadovoljnost. Avstrija za vse!

Vojaški dopusti.

Da se kar najbolj pospešujeta kmetijstvo in gozdarstvo, je vojno ministrstvo dogovorno z resortnimi ministrstvi izdalo z razpisom z dne 26. marca t. l., oddelek 10, št. 52.000-res., glede dopustov za kmetijska in gozdarska dela sledeče odredilo:

Dopusti se dajo na priporočilo izrečeno prošnjo samostojnim kmetovalcem in gozdnim posestnikom, zakupnikom, vinogradnikom, oziroma njih najbližnjim s svojcem (sinu, zetu, bratu), potem kolarjem, sodarjem, kmetijskim kovačem, če ti obrtniki na deželi samostojno izvršujejo svoj obrt v prid poljedelstvu in gozdarstvu. Ta določila so proti prejšnjim odredbam toliko drugačna, da dobijo dopuste samo samostojni kmetovalci itd., vse drugo moštvo pa se uvrste med vojaške delavske oddelke. Poveljniki nadomestnih krdel, zavodov itd. so osebno odgovorni za to, da bo upravičencem mogoče izreči svoje prošnje pri rapor-

tu in da jim v tem oziru ne bodo delali nikakih ovir podpoveljniki. Pravica dovoljevati kmetijske dopuste je izročena poveljnikom nadomestnih krdel (zavodov itd.). Za dovolitev teh dopustov se ne zahtevajo niti pisane prošnje, niti dokazila (izpiski iz katastrov, uradna potrdila itd.). Samo v očitno sumljivih slučajih se bodo vršile poizvedbe pri dotičnih oblastvih, in to nemudoma brzojavno. Vojski, ki brezdvomno niso samostojni kmetovalci ali posestniki gozdov, zakupniki ali njih najbližnji svojci (sin, zet, brat), oziroma kolarji, sodarji ali kmetijski kovači, ne morejo dobiti dopustov, tudi če za nje prosijo. Ti morajo se uvrste med vojaške delavske oddelke. Političnim oblastvom je stranke tako poučiti, da zadostuje pri raportu usna prošnja za kmetijski dopust in da se letemu prošnjam ugoditi kolikor je mogoče iz vojaških ozirov. Dalje je dopovedati strankam, da vojaška srednja oblastva niso v položaju, kakorkoli vplivati na rešitev takih k njim naravnost došlih prošnji, ker pregleduje, oziroma presoja te prošnje glede vrednosti uvaževanja in dopustnosti dovolitve dopusta samo pristojno nadomestno krdelo (zavod). Pri osrednjih oblastvih došle prošnje se ne rešijo. Samostojni kmetovalci in gozdnim posestniki, zakupniki in najbližnji svojci (sin, zet, brat), oziroma kolarji, sodarji ali kmetijski kovači dobijo dopuste za vsako glavno delo (obdelovanje, žetev, mlavev itd.), za kar mogoče dolgo časa (najmanj za pet tednov). Pri tem se bo oziralo na to, da se zlasti samostojnim kmetovalcem, zakupnikom itd., ki imajo le majhno posestvo, dovoli ta dopust ob vsakem glavnem delu z ozirom na čas, v katerem je opraviti posamezna kmetijska dela, v obročih. Dalje se bo oziralo pri dopustu na to, da ne bo vsled predolgega dopusta enega moža prikrajšan kateri drugi, ki ima tudi pravico do njega. Kjer bodo zahtevale razmere, pojdejo možje povrstoma na dopuste. Nepogojna dolžnost vseh poveljnikov in načelnikov je, urediti službene razmere tako, da so kar najdaljši dopusti zagotovljeni moštvo, ki jih je pri tem vpoštevati. Kolikor je dopustno, se smejo večkratni dopusti dovoliti moštvo za vsakovrstna kmetijska in gozdarska dela.

Moštva grede na dopuste, če mogoče, v civilni obleki. Tistim možem, ki odidejo na dopust v vojaški obleki, je zabičeno, da morajo kolikor mogoče biti pri delu civilno oblečeni. Vsak dopustnik dobi svojo dopustnico, da se more vsak čas izkazati s pravico za dopust. Županstvo mora na dopustnici potrditi dejansko opravljeno delo. Političnim okrajnim oblastvom je s pomočjo orožništva nadzirati dopustnike, če res opravljajo potrebna kmetijska in gozdarska dela. Možje, ki ne vrše teh del, prijavi politično oblastvo, oziroma orožništvo, vjetniškemu nadzorovalnemu častniku ki je pridelen dotični deželni delavski izkazovalnici. Ta nadzorovalni častnik odredi, da mož zopet odide k armadi in o tem obvesti nadomestno krdelo ali zavod. Nadomestna krdelca, ki se jim prijavijo taki zanikarježi, vpokličejo te moštvo brzojavno in jih najstrožje kaznujejo. Taki možje ne dobijo v tistem letu nič več dopustov za kmetijsko delo, ampak se uvrste v vojaške delavske oddelke. In prav tako se najstrožje kaznujejo tisti možje, ki niso kmetijskega poklica ali so le kmetijski delavci in torej nimajo pravice do dopustov, pa so z neresničnimi povedbami prišli do dopusta. Dopustnike, ki so že dovršili dela na svojih kmetijah in v svojih gozdih, oziroma na posestvih svojih staršev, bratov, tasta in tašče, morajo politična oblastva, županstva in

grozni strel. A nikjer se ni več zablislilo, ne počilo. Le po cesti je odmevalo cokotanje umikajočih se kot Franci me je zapustil in naročil: Naj nanosim v sobe slame, on pa gre pogledat k tovarišem.

Presneto dolgo sem taval in tipal krog voglov, predno sem zavohal v konjskem hlevu krmo, ne slame. Več kot dobro uro sem nosil in vlačil to krmo in nastil ž njo vse sobe. Ležišča so bila pripravljena, a Franca in tovarišev od nikoder. Nisem imel luči, niti jedne šibice ne, in glad mi je začel kruljiti po trebuhu. Za nameček pa še sam v kot rog temni noči, v neznanem selu in prazni hiši. Spomini s prvega bega pred kozaki so mi začeli rojiti po glavi. Nekaj me je kluvalo, pikalo in govorilo: Januš, prvi si jo odnesel bosonog, tokrat te bodo pa zajeli o-butega! Plaho osamljenega sem se počutil kakor kamen na cesti. Sedel sem na pripravljeno ležišče in se zabudal sklonjeno-podprte glave v temo. To so oni strašni trenutki negotovosti, ki jih ne privoščimo samemu peklenščaku. Ko tava človek, podoben slepcu, nevede, česar bi se v naglici oprijel, da otme prostost in življenje. Nič ni pomagalo vse tuhtanje; moral sem na oni trhlj klin v bednem vojaškem življenju, ko si mora človek iz dan duše priznati: Več kot umri ne boš! Tako sem čepel sključen po duši in telesu. Začelo mi je poplesavati svetlikasto pred očmi in zadremal sem. Nisem utegnil niti zasanjati, ko mi udari skozi pobite šipe na dremajoče uho hripavi, zapofegnjeni in proseči klic, kot bi kdo koga klical za vrat:

„Januš! Ja—a—anuš!“
Trenutno me je obšla kurja polt strahu in hiro sem kušknji kvišku. Zopet je zavpilo s ceste v temno noč:

„Januš! Ja—a—anuš!“
Spoznal sem grgneto proseči glas Franca. Kozaki ga držijo in pešajo, to mi je bilo truno preobčutje. Še enkrat me je potresla notranja groza v

vsem životu, a izpodrinila jo je kljubovalna srčnost. Tovariša pa ne pustiš zadaviti križem držečih rok, rabiš umrjeti sami! Desnica se je krčevito oklenila navitega samokresa in že sem bil v temi, na—cesti. A tukaj je bilo vse mirno, niti najmanjšega trušča in lomastenja. Ze sem menil, da prihajam prepozno, da sem zamudil s par trenutki odlašanja življenje dragega tovariša, ko me spet potresni strašni klic:

„Ja—anuš!“
Drvil sem po do gležnjev blatni cesti naprej, buleč na vse strani, kje da vendar daviho in valjajo prijatelja sovražniki. Bog zna, kam bi bil odbežgal, da se ni tovariš vnovič zadržal na razdaljo kakih 2 korakov. Otiral sem ga na svoje razočaranje samega ob brzojavnem drugu stoječega, brez ruske družbe. Raslo mi je prepričanje, da se mu je zavrtilo na znorelo plat, ker kriči v temno noč brez vzroka, kot bi ga drl pri živem telesu. Toliko nikdar zabnega strahu mi je nagnal v vse ude, a za nameček me je še robato ozmerjal, češ:

„Hudič nemarni, kje pa tičiš? Ze cele pol ure se zadiram na cesti, pa te ni od nikoder!“

Vem, da bi mu bil toplih zasolil pod nos, da mi ni pomolil ogromni falat salame in hleb kruha. Klobaso in kruh je nekje iztaknil, pa v temi ni mogel pogoditi prave hiše. Ker je brezvspešno blodil in cokal po cesti in jarkih, je začel klicati na pomoč in rešitev. Predno je vzbudil mene na tako razdaljo iz trdega spanja, mu je pošlo dokaj glasu in zadiral se je hripavo jezno.

No, pa se nisva kregala, ampak stopila sva v hišo, sedla na nastlano krmo in otepala salamo s kruhom. Ah, je to teknilo po prestanem strahu. Pokrepšana po jedi, sva pa oba trdne zaspala. Tovariš se čespel še le proti jutru vsi premočeni in utrujeni. Povedali so nama tudi, da jih niso Rusi prav nič obstreljavali, ampak naši pionirji se spustili po-

noči dva mosta v zrak. Drugega dne predpoldne pa smo odhajali iz za mene nezabne Dombrowe v gosti megli in deževju.

Moj Bog, ta dolgovezni umik je bil nekaj neznanega za vsakega, ki ga je doživela. Bili smo pač tedaj še neizkušeni novinci na bojnem polju, naši predstojniki in mi. Po jedni cesti se je valilo v blatu naprej, vse ob enem: pešci, jezdeci, artilerija in nesrečni tren. Saj se ni čuditi, da se je pri tem babilonskem stolpu vse zmešalo, zmešalo, zmešalo in zagodilo tako, da ni mogel nobeden naprej. Če se je polomilo pri kakem vozičku kolo, je radi te nezgode obstala cela trenska kolona; na tisoče ljudi in živali je občitalo nepremično po več ur v blatu in dežju. Ali postal je voznik kje sprdej in si nadelaval pipo; dokler ni dogotovil, so morali čakati tisoči. Artilerija je krmila običajno svoje krampe kar vprežene na cesti Seve, potrpeti so morali premočeni pešci, da so se nahranile živali.

Prišlo pa je pri teh mučnih zagodah do prav resnih razprj med častniki. Zmagal in prodir je vsikdar višji, akoravno je bila v oči hodeča resnica na strani nižjega.

Pri vseh teh zmedah in zavorah smo vsaj uživali ta blagor, da nas Rusi niso podili in preganjali. Sam Bog bi nas bil zapustil, da nam je pritisnil poleg zmeč, blata in dežja še sovražnika v hrbet. Vendar so pri tem nepremičnem postajanju in šakanju po cele ure v cestni mlakuži, premočeni obleki in neprestanem dežju nepopisno trpeli ljudje in živali. Moštvo in častniki so vidno pešali in se vlekli po blatni cesti kot mrtvaške sence. Obcestne grabe so bile polne od naporev in slabega vremena obnemogljivi konji.

(Dalje prih.)